

Србислава Павлов¹

Висока школа за образовање васпитача Кикинда
Универзитет у Новом Саду

ДОИ 10.7251/NSK1802086P

UDK 378.382-053.5

373.2

Стручни рад

ЕМПИРИЈСКИ ПРИСТУП ПЕДАГОШКИМ КОМПЕТЕНЦИЈАМА РОДИТЕЉА ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА

Апстракт: Овим радом ауторка приказује истраживање које је имало за циљ да испита ставове родитеља деце предшколског узраста о родитељским компетенцијама. Узорак је чинило 105 родитеља деце предшколског узраста са територије општине Нови Бечеј. Примењен је инструмент Упитник о доживљају родитељских компетенција, чији део представља скалер Parenting Sense of Competence Scale (Gibaud-Wallston & Wandersman, 1978). Испитаници су одговорили да се слажу са тврдњама „Бити родитељ је награда само по себи” (61,90%), „Научио/ла сам да се проблеми везани за бригу о детету лако решавају кад научите како ваши поступци утичу на дете” (60,95%), али и са „Моји родитељи су били боље припремљени да буду добри родитељи него што сам ја” (48,57%), „Понекад имам осећај да ништа не постижем” (45,72%). Добијени резултати указују да, иако су родитељи задовољни својом улогом, она их и оптерећује, те постоји простор за унапређење компетенција чиме би се додатно оснажили.

Кључне речи: породица, родитељи деце предшколског узраста, родитељство, педагошка компетенција родитеља.

Увод

Породица представља друштвену групу у чијим се оквирима одвија процес природне репродукције људи: процес рађања, одрастања и умирања, али и процес друштвено-културне репродукције: процеси социјализације, индивидуализације и заштите психосоцијалне стабилности и интегритета (*Педагошка енциклопедија 2*, 1989). Најпознатија подела породице заснована на историјској генези и она разликује њена три типа: традиционалну – у родовској заједници са више различитих подврста; патријархалну и индустријску коју не одликује јака кохезија или нуклеарну коју чине две генерације – родитељи и њихова деца и која остварује неколико важних функција (Вилотијевић, 2006) о чему ће бити више речи у наставку текста. При дефинисању породице треба истаћи и њене биолошке, биосоцијалне, морално-психичке и економске основе (Младеновић, према: Вилотијевић, 2006).

Породица, као друштвена група, историјска је категорија. Њене улоге мењале су се током историје. Данашња савремена породица остварује низ функција којима се омогућује остваривање најважнијих потреба људи (Спасојевић, 2011). Радован Грандић (2006) истиче репродуктивну, економску,

¹srbislavapavlov@yahoo.com

емотивну и заштитну функцију савремене породице. Овим функцијама Нада Вилотијевић (2006) додаје васпитну и образовну и функцију забаве и разоноде.

Репродуктивна улога породице обједињује две потребе партнера – сексуалну и репродуктивну. Одувек је задатак породице био обезбеђивање подмлатка, продужење *породичне лозе* и људске врсте. Данас, у савременом друштву, жене се одлучују на рађање детета и ван институције брака, те тако, са новорођеним дететом, заснивају дефицитарну породицу. Емоционална повезаност чланова породице, љубав и блискост која влада међу њима, а посебно између мајке и детета, омогућава васпитну функцију породице. Дете спонтано прихвата дужности и одговорности и усваја систем понашања од најближих чланова породице, првенствено мајке и оца. Дакле, породица треба да делује на морално-психички и телесни развој детета (Вилотијевић, 2006). Породица пружа подршку целокупном развоју детета, целоживотном учењу, као и укључивању младих у друштвени живот и њиховом фундаменталном оспособљавању за друштвене улоге и којима се могу остварити као личности (Спасојевић, 2011). Улога породице у организацији слободног времена је важна функција која треба да обезбеди добру породичну атмосферу која, опет, доприноси успешном развоју детета јачајући емоционалне и интелектуалне везе између чланова. Добро организовано слободно време породице позитивно се рефлектује на породичну кохезију. Економска функција савремене породице подразумева обезбеђивање егзистенције – обезбеђивање средстава за издржавање породице и одржавање свакодневног породичног ритма и режима – подела кућних послова (Вилотијевић, 2006). Марко Младеновић, поред ових функција, наводи и функцију задовољења базичних психосоцијалних потреба и очување идентитета породице (Младеновић; према: Спасојевић, 2011). Функција задовољења базичних психосоцијалних потреба је духовне природе преко које се задовољава потреба личности за љубављу, припадањем и пријатељством. Као таква, пресудна је за самоактуализацију и самоостварење. Очување породичног идентитета односи се на очување традиције и сродничких односа (Спасојевић, 2011). На основу горе наведеног, можемо видети да је породица, као структура, полифункционална.

Родитељство и педагошке компетенције родитеља

Свакако, тип породице, односно унутрашњи односи, утичу на васпитање деце. Породица, као друштвена микро-група представља васпитну средину. На првом месту, породица као социјална средина, омогућава детету сталну интеракцију са дететом и тиме му обезбеђује искуство и припрема га за успешно уклапање у социјално окружење. Породица представља предметно-материјални и културни контекст који делује на емоције детета и буди његова сазнајна интресовања. Такође, породица је средина у којој се развијају топли емоционални односи који подстичу и развијају самопоуздање детета. Својствено породици и породичном васпитању је спонтаност. У породичном окружењу спонтано настају

педагошке ситуације које треба користити за остваривање васпитних циљева (Вилотијевић, 2006).

Стил породичног васпитања било које врсте остварује родитељ, старатељ или одговорна одрасла особа без обзира на крвно сродство и пол са којом дете успоставља емоционални однос (Илић, 2008). Можемо га дефинисати као „цјелокупност карактеристичних понашања, средстава, комуникација, односа, емоција, утицаја и осталих међузависно повезаних компоненти васпитног процеса условљеног васпитном филозофијом, склопом особина личности и педагошком културом родитеља, старатеља (или одговорне одрасле особе са којом дијете успоставља емоционални однос), добним и индивидуалним карактеристикама дјетета или адолесцента и битним обиљежјима породичног и друштвеног контекста” (Илић, 2008, стр. 11). Родитељи имају одређена очекивања у односу на дете. Неки родитељи имају већа очекивања и захтевнији су у односу на друге, али и другачија очекивања према осталој деци у зависности од пола или различите области њиховог живота (Реџник и Токић, 2011).

Родитељство је комплексна и слојевита животна улога појединца. Савремено друштво захтева педагошко компетентног родитеља који ће позитивно утицати на развој детета (Ljubetić, 2007; према: Jurčević Lozančić i Kunert, 2015), али и који ће се осећати као особа која има контролу над својим родитељством и односом са дететом и добро се осећа у тој улози (Milanović i sur., 2000; према: Jurčević Lozančić i Kunert, 2015).

Појам *компетентност* можемо описати као конструкт који обухвата скуп карактеристика особе које резултирају ефикасним постигнућима на професионалном плану, док се *компетенције* односе на понашања које су основа успешног постигнућа, односно како она ради на остваривању задатих исхода (Kurz & Bartram, 2002; према: Mandarić Vukušić, 2018). Компетенције се развијају у различитим контекстима – интеракцији са друштвеним групама, првенствено у породици, затим друштвеним организацијама, под утицајем медија и академског образовања, хобија и слободних активности (Тодоровић и сар., 2008). Родитељство је једна од најзначајнијих и најодговорнијих улога у животу човека, док се родитељске компетенције најчешће подразумевају. Родитељске компетенције су вишедимензионални конструкт који обухвата понашајну, емоционалну и когнитивну компоненту (Coleman & Hildebrandt Karraker; 2000; према: Delale, 2011) и најчешће подразумевају самоефикасност, средишњи когнитивни елеменат који представља родитељску самопроцену компетенције у улози родитеља или способност позитивног утицаја на понашања и развој детета (Coleman i Hildebrandt Karraker, 2000; према: Delale, 2011). Доживљај родитељске компетентности представља конструкт који се односи на веровања појединца о сопственим родитељским способностима и вештинама, као и на самопроцену успешности у родитељској улози (Keresteš, Brković i Kuterovac Jagodić, 2011), односно обухвата родитељску процену самоефикасности у улози родитеља, као и процену задовољства испуњавањем родитељске улоге (Gibaud-Walston &

Wandersman, 1978; Sanders & Woolley, 2005; према: Delale, 2011). Начин на који појединац себе доживљава у улози родитеља утиче и на његову мотивацију за бављење дететом и на однос према детету, а тиме и на дететов развој. Неопходно је истаћи да доживљај родитељства креира родитељску слику о себи која је за већину родитеља кључна у целокупној слици о себи (Реџник и Токић, 2011).

Родитељи остварени у породичним интеракцијама своје задовољство рефлектују на остале чланове породице стварајући позитивно породично окружење које има позитиван утицај на развој детета.

Методологија истраживања

Основни проблем овог истраживања постављен је у форми истраживачког питања: *Какви су ставови родитеља деце предшколског узраста о сопственим педагошким компетенцијама у остваривању родитељства?* Према томе, циљ истраживања је утврдити ставове родитеља деце предшколског узраста о сопственим педагошким компетенцијама.

Варијабле у овом истраживању одређене су према предмету и проблему истраживања. У нашем истраживању као независне варијабле појављују се место становања, пол, образовање, запосленост, број деце у породици и самохраност родитеља, док зависну варијаблу чини педагошка појава коју смо истраживали – ставови родитеља деце предшколског узраста о сопственим педагошким компетенцијама.

У истраживању смо пошли од основне хипотезе: *Претпостављамо да испитаници у истраживању сматрају да посједују родитељске педагошке компетенције.* Користили смо методу теоријске анализе и дескриптивну методу, а од техника – анализу садржаја и анкетирање.

Узорак

Истраживање је спроведено на узорку од 105 испитаника – родитеља деце предшколског узраста и то 75 (71,43%) женског и 30 (28,57%) мушког полана територији општине Нови Бечеј. Са села је 33 (31,40%), а из града 72 (68,60%) испитаника. Од укупног броја испитаника, 72 (68,60%) је у радном односу, а 33 (31,40%) је незапослено. Такође, 9 (8,6%) испитаника је са основном, 59 (56,2%) са средњом школом, 14 (13,3%) има више образовање, односно први степен студија (основне струковне и академске), а 23 (21,9%) је са високом стручном спремом или са другим степеном студија (струковне и академске).

Инструмент

За истраживање је коришћен инструмент *Упитник о доживљају родитељских компетенција.* У уводном делу упитника дате су основне

информације о истраживању, као и гаранција анонимности. Такође, наведено је да ће резултати бити коришћени искључиво у научне и истраживачке сврхе. Први део упитника односи се на добијање основних социодемографских података који су важни за само истраживање – место становања (село/град), пол, образовање, запосленост родитеља, број деце у породици и да ли је испитаник самохрани родитељ. Други део упитника представља скалер са 17 тврдњи везаних за доживљај родитељства (*Parenting Sense of Competence Scale* (Gibaud-Wallston & Wandersman, 1978). Испитаници су на тврдње одговарали петостепеном скалом чији су степени слагања гласили: *уопште се не слажем, не слажем се, неодлучан/а сам, слажем се и потпуно се слажем*. Скалер има 9 ставки које је требало рекодирати.

Поузданост инструмента изражена Кромбаховим (Cronbach) коефицијентом добијена на узорку из овог истраживања износи $\alpha = 0,831$.

Истраживање – ток, резултати и дискусија

Истраживање је спроведено током марта 2018. године на територији општине Нови Бечеј. Анкетирање је било добровољно, анонимно и затвореног типа. Статистичка обрада података извршена је уз коришћење *SPSS 23.0 for Windows*. У циљу утврђивања у којој мери се испитаници слажу са наведеним тврдњама о родитељским компетенцијама процењивали смо фреквенцију учесталости одговора и проценат одговора у односу на цео узорак.

Употребом *Упитника о доживљају родитељских компетенција* покушали смо да утврдимо у којој мери се родитељи деце предшколског узраста осећају компетентним за своју улогу родитеља. Добијени налази приказани су у табели 1.

Табела 1: Фреквенцијска анализа одговора испитаника на ајтеме *Упитника о доживљају родитељских компетенција*

Ајтем	Уопште се не слажем		Не слажем се		Неодлучан сам		Слажем се		Потпуно се слажем		укупно
	фреквенције	процент	фреквенције	процент	фреквенције	процент	фреквенције	процент	фреквенције	процент	
Научио/ла сам да се проблеми везани за бригу о детету лак орешавају кад научите како ваши поступци утичу на дете.	2	1,9	4	3,81	11	10,48	64	60,95	24	22,86	105 (100 %)
Иако родитељство може бити награда, ја сео сећам фрустриран/ом док је моје дете у овом	4	3,81	7	6,67	6	5,71	54	51,43	34	32,38	105 (100 %)

узросту. (R)

Одлазим на спавање са истим осећањем са којим се и будим – да нисам пуно постигао/ла. (R)	3	2,86	7	6,67	5	4,76	57	54,28	33	31,43	105 (100 %)
Не знам зашто, али понекад када би требало да имам контролу над ситуацијом, осећам да сам ја та(ј) којом/им се манипулише. (R)	5	4,76	22	20,95	21	20	37	35,24	20	19,05	105 (100 %)
Моји родитељи су били боље припремљени да буду добри родитељи него што сам ја. (R)	3	2,86	4	3,81	13	12,38	51	48,57	34	32,38	105 (100 %)
Могоа/ла бих бити добар модел „новопеченом/ј“ оцу/мајци који/а треба да научи све што је потребно да би био/ла добар родитељ.	1	0,95	18	17,14	29	27,62	45	42,86	12	11,43	105 (100 %)
Бити родитељ је изводљиво и сви проблеми су лако решиви.	2	1,90	13	12,39	21	20	51	48,57	18	17,14	105 (100 %)
Великпроблем родитељства јесте што не знају родитељи да се носе са проблемима. (R)	5	4,76	34	32,38	15	14,28	42	40	9	8,57	105 (100 %)
Понекад имам осећај да ништа не постижем. (R)	7	6,67	20	19,05	10	9,52	48	45,72	20	19,04	105 (100 %)
Испуњавам своја лична очекивања везано за стручност у одгајању детета.	2	1,90	8	7,62	12	11,43	61	58,10	22	20,95	105 (100 %)

Ако ико може да одговори на питање шта мучи моје дете, то сам ја.	1	0,95	11	10,48	15	14,28	45	42,86	33	31,43	105 (100%)
Моји таленти и интересовања везани су за друге области, а не за област родитељства. (R)	4	3,81	7	6,67	11	10,48	50	47,62	33	31,43	105 (100%)
С обзиром на токолико дуго сам родитељ, потпуно сам се сродно/ла с овом улогом.	0	0	4	3,81	10	9,52	53	50,48	38	36,19	105 (100%)
Да је бити родитељ само мало занимљивије, био/ла бих више мотивисан/а да будем добар родитељ. (R)	7	6,67	8	7,62	8	7,62	30	28,57	52	49,52	105 (100%)
Искрено верујем да имам све потребне вештине да будем добар родитељ свом детету.	0	0	4	3,81	9	8,57	52	49,53	40	38,09	105 (100%)
То што сам родитељ чини ме напетим и узнемиреним. (R)	2	1,90	8	7,62	14	13,34	33	31,43	48	45,71	105 (100%)
Бити родитељ је награда само по себи.	2	1,90	3	2,86	3	2,86	32	30,48	65	61,90	105 (100%)

Охрабрујуће је да је већина родитеља сигурна у својој улози. Испитаници су одговорили да се слажу са тврдњама: *Научио/ла сам да се проблеме везани за бригу о детету лако решавају кад научите како ваши поступци утичу на дете (60,95%); Могао/ла бих бити добар модел „новопеченом/ј” оцу/мајци који/а треба да научи све што је потребно да би био/ла добар родитељ (42,86%), Бити родитељ је изводљиво и сви проблеми су лако решиви (48,57%), Испуњавам своја лична очекивања везано за стручност у одгајању детета (58,10%), Ако ико може да одговори на питање шта мучи моје дете, то сам ја (42,86), С обзиром на то колико дуго сам родитељ, потпуно сам се сродно/ла с овом улогом (50,48%), Искрено верујем да имам све потребне вештине да будем добар родитељ свом детету (49,53%) и Бити родитељ је награда само по себи (61,90%).* Присутност детета у породици мења дотадашње понашање и активности

родитеља, њихово мишљење, изазива снажна позитивна али и негативна осећања, тако да се мења слика коју о себи имају родитељи али и слику коју о њима има околина. Субјективан доживљај родитељства представља значајну промену у целокупном идентитету појединца. Родитељско задовољство и осећај родитељских компетенција су, поред захтева и стреса родитељске улоге, димензије родитељства. Родитељско задовољство обухвата задовољство подршком брачног партнера, односом дете – родитељ и сопственим успехом у улози родитеља (Ћудина Obradović i Obradović, 2003). Анализом одговора увиђамо да је већина родитеља задовољна сопственим успехом у улози родитеља и да се родитељи осећају компетентним у својој улози.

Од укупног броја испитаника њих 54 (51,43%) одговорило је да се слаже са тврдњом: *Иако родитељство може бити награда, ја се осећам фрустриран/ом док је моје дете у овом узрасту, док се 57 (54,28%) слаже са тврдњом Одлазим на спавање са истим осећањем са којим се и будим – да нисам пуно постигао/ла.* Родитељи су оптерећени својом улогом. Једно од објашњења могуће је потражити у томе да традиционална улога мајке која је, још увек, постављена као идеал и друштвена норма, подразумева потпуно предавање потребама детета, док су потребе жене за аутономијом, професионалном каријером или личним развојем запостављене или одложене. Међутим, савремени модел мајчинства познаје одступања од универзалне, традиционалне норме мајчинства – запослене, самохране, малолетне мајке, мајке у незапосленим и незбринутим породицама. Мајчинство ових мајки зависи од вештине суочавања с проблемима и налажења подршке у обављању улоге мајке (Arendell, 2000; према: Ћудина Obradović i Obradović, 2003). Улога мајке, поред вештина и знања ради задовољења дететових потреба, захтева и успостављање дубоког емоционалног односа који је неопходан за развој дететовог осећаја сигурности и будуће социјалне и когнитивне компетенције (Ruddick, 1980; према: Ћудина Obradović i Obradović, 2003). У самом доживљају мајчинства, мајке осећају подвојеност – с једне стране, мајчинство доводи до личног испуњења, развоја и среће, док је са друге стране извор највећег страха, депресије и тескобе, економског терета, ограничавања и подређености (Ћудина Obradović i Obradović, 2003). Савремена жена, поред остваривања себе у улози мајке, жели да се оствари и професионално. Ускладити обавезе на послу са родитељским и породичним дужностима може за жену-мајку бити веома стресно и фрустрирајуће. За разлику од жена, мушкарци због родне поделе улога која започиње у детињству, имају мање прилике за социјализацију за очинску улогу од жена (Brayfield, 1995; према: Ћудина Obradović i Obradović, 2003), те ту може лежати извор фрустрација. Такође, савремено друштво познаје разноврсне облике очинства који мушкарцима постављају захтевне, вишеструке улоге (Marsiglio, et al., 2000; Ћудина Obradović i Obradović, 2003) што додатно фрустрира очеве.

Уједно, индикативно је то да постоји простор и потреба за оснаживањем родитеља у тој улози јер су родитељи забринути за успешност свог родитељства на шта нам указује слагање испитаника са тврдњама: *Моји родитељи су били боље*

припремљени да буду добри родитељи него што сам ја (48,57%), Понекад имам осећај да ништа не постижем (45,72%), док се потпуно слажу са: Да је бити родитељ само мало занимљивије, био/ла бих више мотивисан/а да будем добар родитељ (49,52%) и То што сам родитељ чини ме напетим и узнемиреним (45,71%).

Одговори испитаника упућују на то да су родитељи свесни своје одговорности за дете. Родитељима су постављени захтеви везани за дете и његово одгајање у складу са очекивањима и нормама околине који их додатно оптерећују и стварају већи притисак на њих. Немогућност родитеља да испуни ове захтеве, али и захтеве родитељске улоге у складу са личним очекивањима и нормама, доводи до доживљаја стреса (Čudina Obradović i Obradović, 2003) и то квалитативно различитог од стреса у другим подручјима живота (Keresteš, Brković i Kuterovac Jagodić, 2011).

Стичемо утисак да су родитељи отворени за учење и побољшавање својих вештина што могу да искористе стручне службе у предшколским установама како би кроз едукацију родитеља путем родитељских састанака, трибина, предавања и радионица ублажиле забринутост родитеља и додатно их оснажили.

Закључак

Данас се, због брзине друштвених промена, породица налази пред великим изазовима. Пред родитеље су постављени бројни захтеви на које морају реаговати – бринути се о егзистенцији породице, водити рачуна о брачној и породичној срећи, сигурности, стабилности и задовољству и одговорити на захтеве родитељства. Оно што се намеће као један од закључака истраживања је да родитељство у данашњим условима родитељима, поред среће и задовољства, доноси и много стрепње и неизвесности, те да им је потребна подршка ради оснаживања у родитељској улози и јачању родитељских компетенција. Савремени родитељ треба да поседује основна педагошка и психолошка знања о деци, као и вештине потребне за васпитање деце примерене њиховом узрасту и способностима. Пред родитељима је потреба за сталним стицањем нових и проширивањем постојећих вештина и ставова везаних за децу и њихово васпитање и образовање (Jurčević Lozančić i Kunert, 2015). Компетентан родитељ има контролу над својим родитељством и осећа се испуњеним, срећним и задовољним у својој улози.

Резултати овог истраживања могу бити добар почетак спровођења опсежнијег истраживања на већем узорку са циљем креирања адекватних програма за јачање педагошких компетенција родитеља.

Литература

- Вилотијевић, Н. (2006). *Породична педагогија*. Београд: Школска књига.
 Грандић, Р. (2006). *Прилози породичној педагогији*. Нови Сад: Савез педагошких друштава Војводине.

- Delale, E. A. (2011). Povezanost doživljaja roditeljske kompetentnosti i emmocialne izražajnosti s intezitetom roditeljskog stresa majki. *Psihologijske teme*, br. 2, 187–212.
- Илић, М. (2008). Стилизови породичног понашања. *Норма XIII*, 2/2008, 9–28.
- Jurčević Lozančić, A. i Kunert, A. (2015). Obrazovanje roditelja i roditeljska pedagoška kompetencija, teorijski i praktični izazovi. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu 10 (2015) br. 2*, 39–48.
- Keresteš, G., Brković, I. i Kuterovac Jagodić, G. (2011). Doživljaj roditeljstva očeva i majki adolescenata. *Suvremena psihologija 14 (2011) br. 2*, 153–169.
- Mandarić Vukušić, A. (2018). Self-evaluation of Parental Competence – Differences Between Parents with Pedagogical and Non-Pedagogical Professions, *World Journal of Education 2*, <http://wje.sciedupress.com>.
- Parenting Sense of Competence Scale* (Gibaud-Wallston&Wandersman, 1978). Доступно на: www.bristol.ac.uk/media-library/sites/sps/documents/c-change/parenting-sense-of-competence-scale.pdf
- Педагошка енциклопедија 2*. (1989). Ур. Никола Поткоњак и Перо Шимлеша. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Pećnik, N. i Tokić, A. (2011). *Roditelji i djeca na pragu adolescencije: pogled iz tri kuta, izazovi i podrška*. Zagreb: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.
- Спасојевић, П. (2011). *Породична педагогија и одговорно родитељство: уџбеник за студенте педагошких факултета и приручник за родитеље, васпитаче и наставнике*. Бања Лука: Нова школа; Педагошки факултет у Бијељини.
- Тодоровић, Ј., Хедрих, В., Стојиљковић, С. и Хаџи Пешић, М. (2008). Представа о родитељима и компетенције студената. *Теме бр. 3*, 595–609.
- Čudina Obradović, M., Obradović, J. (2003). Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Revija socijalne politike, god.10, br. 1*, 45–68.

Srbislava Pavlov

EMPIRICAL APPROACH TO THE PEDAGOGICAL COMPETENCES OF PARENTS OF PRESCHOOL CHILDREN

Summary

This article is the author's presentation of the research aimed at examining the attitudes of preschoolers' parents on parenting competences. The research sample consisted of 105 parents of preschool children from the territory of the municipality of Novi Bečej. The instrument used was the Questionnaire on the sense of parenting competences, consisting partly of Parenting Sense of Competence Scale (Gibaud-Wallston&Wandersman, 1978). Respondents answered that they agreed with the items „Being a parent is a reward in itself“ (61.90%), „I learned that child care problems can be easily solved when you learn how your actions affect the child“ (60.95%), but also with „My parents were better prepared to be good parents than I am“ (48.57%), „Sometimes I have the feeling that I do not achieve anything“ (45.72%). The obtained results indicate that although parents are satisfied with their role, it also put pressure on them, and there is opportunity for improvement of competences, which would further strengthen their parenting skills.

Key words: family, parents of preschool children, parenting, parents' pedagogical competence